

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

**на тему: «Прогнозування кон'юнктури ринку (на прикладі ринку хліба та
хлібобулочних виробів України)»**

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Мельник Діана Володимирівна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Карпов Володимир Анатолійович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Ринок хліба та хлібобулочних виробів є одним з найважливіших секторів економіки, який має великий потенціал та забезпечує населення необхідною продукцією, що у свою чергу гарантує державі соціальну стабільність.

Хліб та хлібобулочні вироби є важливим продуктом харчування для більшості населення України, а для найбідніших верств – основним. Потреба в них притаманна людям будь-якого соціального статусу і за будь-якого рівня доходів. Останні впливають на розміри споживчого ринку хліба та хлібобулочних виробів, на переваги споживачів щодо певних сортів даної продукції. Хлібопекарська галузь покликана забезпечувати споживачів країни продуктами харчування в необхідних обсягах, асортименті та якості. Проте в останні роки на ринку хліба та хлібобулочних виробів спостерігається збільшення собівартості продукції та зменшення обсягів виробництва. Частково негативні тенденції на ринку хліба та хлібобулочних виробів зумовлені складною економічною ситуацією на вітчизняному ринку, та, як наслідок, скороченням попиту населення.

Важливими проблемами подальшого розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів є суттєве поліпшення забезпечення потреб споживачів у якісній продукції за прийнятною ціною, одержання на цій основі достатньої маси прибутку підприємствами-товаровиробниками і підвищення ефективності їх діяльності.

У сучасних умовах це можливо лише на основі комплексного дослідження національного ринку хліба та хлібобулочних виробів, прогнозу його кон'юнктури на перспективу, здійснення виважених дій органів державного управління щодо його регулювання та розробки відповідних маркетингових стратегій підприємствами хлібопекарської галузі. У зв'язку з цим постає необхідність дослідження особливостей функціонування та тенденцій розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів в Україні.

Питання розвитку хлібопекарської галузі України постійно досліджували в своїх працях вітчизняні й зарубіжні науковці, такі як О. М. Васильченко, А. А. Воробйов, М.А. Волошина, Н. В. Коваль, В. І. Дробот, А.А. Корнійчук, Н.І. Костецька, Н.В. Навольська, М.І. Прокіп. Сферою досліджень даних авторів є стан діяльності хлібопекарських підприємств України та перспективи розвитку.

Водночас у сучасній науковій літературі відсутній комплексний підхід до вирішення проблем галузі хлібопекарства, удосконалення політики державного її регулювання, інтенсифікації розвитку хлібопекарських підприємств. Також, потрібно зазначити, що на сьогоднішній день ще недостатньо розкриті питання ефективності функціонування хлібопекарських підприємств на регіональному рівні та напрями підвищення ефективності виробництва хліба і хлібобулочних виробів у нових умовах господарювання. Важливість подолання економічної кризи на підприємствах хлібопекарської промисловості потребує розроблення комплексного підходу до її проблем і дає підстави стверджувати про необхідність проведення постійного моніторингу й аналізу діяльності підприємств досліджуваної галузі.

Метою дослідження проведення теоретичного та практичного дослідження

кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів в Україні.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- 1) з'ясувати поняття та особливості кон'юнктури ринку;
- 2) розглянути методику дослідження кон'юнктури товарного ринку;
- 3) провести товарознавчу характеристику хліба та хлібобулочних виробів;
- 4) виявити та проаналізувати фактори, які впливають на ринок хліба та хлібобулочних виробів;
- 5) оцінити стан та динаміку виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні;
- 6) здійснити аналіз споживання хліба та хлібобулочних виробів в Україні;
- 7) проаналізувати конкурентне середовище на ринку хліба та хлібобулочних виробів;
- 8) виявити проблемні питання функціонування ринку хліба та хлібобулочних виробів в Україні;
- 9) провести прогнозування розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів засобами математичного моделювання.

Об'єктом дослідження є процеси формування та розвитку українського ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Предметом дослідження є аналіз і прогнозування кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів в Україні.

Методи дослідження було обрано наступні: діалектичний – для виявлення стану об'єктів в процесі їх життєдіяльності на досліджуваному ринку; аналіз - для деталізації та розділення об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез для узагальнення розрізнених аспектів методики формування показників; порівняння для зіставлення даних галузі у динаміці; табличний (графічний) – для наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження була сформована на основі нормативно-законодавчих актів, статистичних матеріалів, розробок вітчизняних та закордонних наукових організацій і вчених, а також результатів власних досліджень.

Публікації. Результати дослідження були опубліковані у «Науковому студентському віснику» факультету економіки та управління підприємництвом на тему «Дослідження кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів в Україні».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти дослідження кон'юнктури ринку**» розглянуто сутність та особливості кон'юнктурних досліджень; методичні підходи щодо дослідження кон'юнктури ринку; економіко-математичні моделі у прогнозуванні ринкової кон'юнктури.

У другому розділі «**Дослідження кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів**» проведено аналіз загального стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України; виявлено специфіку ринку хліба та хлібобулочних виробів.

У третьому розділі «Прогнозування кон'юнктури ринку хліба та хлібобулочних виробів України» зроблено прогноз стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки, основні з яких такі.

1. Кон'юнктура ринку – це існуюча на ринку економічна ситуація, яку характеризують співвідношення між попитом та пропозицією, рівень та динаміка цін, товарних запасів та інші показники. Включення поняття товарних запасів до визначення сутності кон'юнктури ринку є правомірним, оскільки вони впливають на пропозицію і попит товарів.

2. Характерними рисами кон'юнктури є мінливість, мінливість і часті коливання, суперечливість, нерівномірність, єдність протилежностей (незважаючи на суперечливість). Постійно діючі фактори кон'юнктури – науково-технічний прогрес, вплив монополій, втручання держави, інфляція, сезонність і ін. Непостійні (стихійні) фактори кон'юнктури: соціальні конфлікти, стихійні лиха, політичні кризи й ін.

3. Кон'юнктурні дослідження – це цілеспрямований безперервний збір, аналіз та оброблення інформації про стан економіки, товарного ринку, аналіз і виявлення особливостей та тенденцій їх розвитку, прогнозування основних параметрів і розроблення можливих альтернатив для прийняття рішень. З метою аналізу економічної кон'юнктури є виявлення тенденції економічних показників і з'ясування причин змін на ринку. Після встановлення основних тенденцій виробництва аналізується вплив на ринок основних кон'юнктуротворних чинників. Оцінюються циклічні чинники з урахуванням даних про загальногосподарську кон'юнктуру.

4. Прогнозування – це науково обґрунтоване передбачення ймовірного стану економічної системи та відповідних показників цієї системи в майбутньому на основі вивчення причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій й закономірностей. Основна мета прогнозу – визначити тенденції факторів, які впливають на кон'юнктуру ринку. Їх ймовірність повинна бути достатньо високою.

5. Хлібобулочні вироби – це харчові продукти, які випікають з борошна, дріжджів, солі, води та додаткової сировини. Основною сировиною у хлібопеченні є борошно, сіль, дріжджі і вода, а допоміжною – молочні і ячні продукти, жир, цукор, ізюм, мак, прянощі тощо.

6. Особливістю ринку хліба та хлібобулочних виробів України є майже стовідсоткове забезпечення продукцією вітчизняного виробництва. Це зумовлено тим, що хліб і хлібобулочні вироби мають короткий термін зберігання й повинні бути реалізовані протягом доби.

7. Основними чинниками зниження обсягів виробництва хліба в Україні є: скорочення кількості кінцевих споживачів за рахунок скорочення чисельності населення; зміна смаків споживачів з появою трендів здорового харчування, що лімітують щоденне споживання хліба та хлібобулочних виробів; адміністративне регулювання галузі, яке обмежувало ринкове ціноутворення, рентабельність виробництва та продажу хліба.

8. Близько 60 % вітчизняного промислового виробництва хліба та хлібобулочних виробів припадає на шість найбільших компаній – ПАТ «Київхліб», ТОВ «Хлібний холдинг «Хлібні інвестиції», ПАТ «Концерн «Хлібпром», ТОВ «Хлібокомбінат «Кулиничі», ГК «Формула смаку», ГК «Хлібодар», холдинг «Золотий урожай» Lauffer Group. Близько 10% хлібних продуктів випускають міні-пекарні, а решту 30% національного виробництва хліба та хлібобулочних виробів забезпечують понад 100 хлібо заводів.

9. Основними проблемами розвитку ринку хлібобулочних виробів на сучасному етапі є: економічна криза; військові дії на сході країни; монополізація ринку окремими товаровиробниками у більшості регіонів країни; зниження обсягів промислового виробництва хлібобулочних виробів і зростання питомої ваги виробів домашньої випічки у структурі середньодушового споживання; якість сировини; ускладнення доставки продукції у віддалені від обласних або районних центрів села та селища через відсутність транспортної і збутової інфраструктур; податковий тягар; висока зношуваність основних засобів; низька ефективність функціонування підприємств хлібопекарської галузі.

10. В рамках роботи було проведено дослідження та прогнозування обсягу виробництва за допомогою кореляційно-регресійної моделі. Задля цього було проаналізовано динаміку основних показників за період з 2007 по 2017 роки. Аналіз побудованої моделі дозволяє дійти висновку про дуже щільний зв'язок між обраними показниками (коефіцієнт кореляції перевищує 99,67%). Отримана кореляційно-регресійна модель також відрізняється дуже високою точністю, оскільки вона описує майже 99,33% варіації даних, що перевищує розрахункове прийнятне значення коефіцієнту детермінації (98,93%). Побудована кореляційно-регресійна модель є статистично надійною, що підтверджує значне перевищення розрахункового F-критерію Фішера у розмірі 248,74 над його табличним значенням у 11,39.

11. Для отримання прогнозу обсягу виробництва хліба та хлібобулочних виробів підставлено значення чинників, що здійснюють вплив на неї, в отриману кореляційно-регресійну модель. Обсяг виробництва на 2020 рік визначено на рівні 31336 млн грн. Причому з вірогідністю 95% обсяг виробництва попаде в інтервал від 30162 млн грн до 32509 млн грн.

12. Розрахунок параметрів виробничої функції було проведено у програмному продукті STATISTICA 7 від StatSoft. Аналіз характеристик, що описують отриману економіко-математичну модель, вказує на щільний взаємозв'язок між змінними виробничої функції (коефіцієнт кореляції дорівнює 99,67%). Розрахована модель описує 99,37% варіації емпіричних даних. Модель є статистично надійною, про що свідчить розрахункове значення F-критерію Фішера 264,2, що істотно перевищує його табличне значення у розмірі 11,39. Це визначає можливість використання отриманої моделі для подальшого аналізу та прогнозування.

13. Розрахунок прогнозного значення обсягу виробленої продукції у 2020 році за допомогою отриманої виробничої функції проводилось шляхом підстановки у отриманий вираз прогнозних значень змінних «Капітал» та «Труд». Було розраховано прогнозне значення обсягу виробництва продукції на 2020 рік, а саме 29997,04 млн грн. Також було визначено, що обсяг виробництва хліба та

хлібобулочних виробів у 2020 році з вірогідністю 95% коливатиметься в інтервалі 29997,04 – 1256,64 млн грн.

14. Розрахунок точкового прогнозу обсягу виробництва продукції на базі тренду лінійного типу показав, що цей показник у 2020 році буде складати 30112,6 млн грн, при чому обрана лінія тренду достатньо точно описує варіацію емпіричних даних. Прогнозне значення обсягу виробництва на 2020 р., отримане за допомогою виробничої функції, складає 29997,04 млн грн. Прогнозне значення обсягу виробництва, отримане за допомогою кореляційно-регресійної моделі, на 2020 рік складає 31336 млн грн. Тобто усі побудовані прогнози показують дуже близькі та однонаправлені результати, що свідчить про їх достатню точність та адекватність.

АНОТАЦІЯ

Мельник Діана Володимирівна, «Прогнозування кон'юнктури ринку (на прикладі ринку хліба та хлібобулочних виробів України)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2019 рік

Розглянуто поняття та особливості дослідження кон'юнктури ринку, методичні підходи щодо аналізу та прогнозування кон'юнктури ринку, особливості оцінки ринкової кон'юнктури хліба та хлібобулочних виробів.

Надано загальну оцінку стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України; виявлено специфіку ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Визначено основні проблеми галузі; зроблено прогноз стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України.

Ключові слова: кон'юнктура ринку, прогнозування, хліб, хлібобулочні вироби, виробнича функція, трендові моделі, кореляційно-регресійний аналіз

ANNOTATION

Melnik Diana, "Forecasting of the market conditions for bread and bakery products of Ukraine".

Thesis for Master degree in specialty "Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges" under the program "Economics, Planning and Business Management". – Odessa National University of Economics. – Odessa, 2019

The concept and features of market conditions research, methodical approaches to analysis and forecasting of the market conditions, features of the market situation assessment of bread and bakery products are considered.

The general assessment of the market of bread and bakery products of Ukraine is given; the specifics of the bread and bakery products market are revealed.

The basic problems of the branch are determined; The forecast of the market of bread and bakery products of Ukraine is made.

Keywords: market conditions, forecasting, bread, bakery products, production function, trend models, correlation-regression analysis